

Cứu Cho Lan Khỏi Chết

Ai đã chơi Lan đều có kinh nghiệm về cái chết cây lan của mình. Đó là cái giá phải trả để có kiến thức nuôi lan sau này. Đa số cây lan chết vì lỗi của con người, của chính người chủ cây lan. Ngược lại, cứu sống một cây lan, chăm sóc để nó ra hoa thật không gì kỳ thú cho bằng đối với người trồng lan.

Lan trong thùng rác

Nói ra sự thật mà không sợ độc giả chê cười. Kẻ viết đã chơi lan khá lâu và hiện có một số lan đủ loại nhưng khi cứu được một cây lan vẫn lấy làm sung sướng còn hơn mua được một cây mới. Chúng tôi hay nghĩ vớ vẩn, một người trồng lan cứu được một cây lan có khác chi một bác sĩ cứu được một bệnh nhân! Mức độ có khác nhau, nhưng chung cuộc là cứu được một sự sống. Sự sống của cây cỏ, cũng là một hiện hữu trên thế gian.

Rằm tháng giêng ta, kẻ viết đứng trên ban công lầu hai nhìn người bạn ở tầng dưới mang rác ra đổ vào thùng lớn của khu chung cư. Trong số những bông hoa đã héo tàn sau ngày Tết, tôi thấy có một cây lan cattleya cành gơ ngang như càng cua, hoa đã rũ, thân đã teo và rễ đã thâm đen.

“Cây đó là cây lan mà sao ông bỏ đi,” tôi gọi người bạn. *“Ôi nó chết rồi thì bỏ chứ giữ làm gì. Ông có muốn trồng thử, tôi mang lên cho ông.”* Ông bạn “nổi khố”, người cùng làng, khêu cây lan mang lên cho tôi. Nhìn kỹ tôi biết rõ cây lan đã hư vì bị tưới nhiều nước từ khi mua về hồi trước Tết. Nếu để nguyên, cây lan sẽ chết. Nếu rác đã đổ, cây lan không còn... Tết năm sau, ông bạn lên tôi mừng tuổi, khen *“Cây lan đẹp nhỉ.”* *“Thì cái cây trong thùng rác ông mang lên cho tôi năm ngoái đó.”* *“Nào tôi có nhận ra.”* Ông bạn càng không tin thì tôi lại càng mừng vì tôi đã cứu được một “nàng lan” khỏi chốn “bụi trần”. Đóa lan tím đậm đang khoe sắc như mừng tuổi và cảm ơn gia chủ ngày đầu xuân.

Tại sao cây lan chết?

Câu chuyện trên cho thấy cây lan chết vì chủ nó muốn liệng nó đi, khi hương sắc không còn. Cây lan sẽ không chết nếu chủ nó biết cách chăm sóc đúng mức. Hoa sẽ tàn nhưng cây vẫn còn sống. Vấn đề là làm sao giữ cho cây tiếp tục sống được lâu hơn. Vậy trước tiên cây lan chết vì đã sa vào tay một người thích chơi lan nhưng không biết cách nuôi dưỡng lan. Đối với họ, Lan cũng chỉ là hoa như các loài hoa bình thường khác mà thôi.

Có nhiều lý do để một người không thích nuôi trồng hoa lan. Trước tiên, ta có thể nói là họ không có “duyên” với hoa lan. Họ không thấy cái đẹp nơi mỗi cây hoa lan. “Vô tri bất mộ”, không biết thì làm sao mà mến mộ được. Nhưng cũng có người chỉ thích hoa nhưng không thích trồng, mà một trong nhiều lý do là không có thời giờ chăm sóc. Vì không thích trồng nên họ không tìm hiểu cách nuôi dưỡng hoa lan. Hoa lan với những người này như một món hàng trưng bày trong nhất thời. Hết hoa, cây tàn lụi, đem bỏ.

Ngược lại, có những người thích hoa lan, thích trồng lan nhưng cây lan của họ vẫn chết. Đây mới là vấn đề cần tìm hiểu. Nói có vẻ chung chung, cây lan chết vì con người.

Trước tiên cây lan chết vì con người đã phá môi trường sinh sống của nó. Nạn phá rừng làm cho diện tích môi trường bị thu hẹp. Nạn buôn lậu hoa lan làm tuyệt chủng những loài lan hiếm quý. Nạn ô nhiễm môi trường làm hoa lan dị dạng hay không phát triển được. Cây lan sẽ không tăng trưởng nếu đột ngột thay đổi môi trường sinh sống thiên nhiên đặc hữu. Phải một thời gian lâu để cây lan thích hợp với môi trường mới. Đây là điểm người mua lan về nuôi trồng cần lưu ý. Một cây lan vùng nhiệt đới, khí hậu ẩm ướt đem về vùng khí hậu khô ráo, ít ẩm độ, cây đó khó sống nếu không có phương tiện cung ứng điều kiện thích hợp. Có những hoa lan chỉ thụ phấn được nhờ một loại ong, bướm chỉ có ở

nơi môi trường đó mà thôi. Do vậy, người mới chơi lan nên mua những cây đã được phổ thông, thích hợp với môi trường mình đang sinh sống.

Nếu muốn thử tài nuôi trồng những loại lan hiếm quý, người trồng phải nắm được những điều kiện thiên nhiên nơi xuất xứ của nó. Nhà kiếng với hệ thống điều hoà nhiệt độ, độ ẩm, không khí luân chuyển đáp ứng được phần nào đòi hỏi của cây lan mình muốn trồng. Nếu không cây lan sẽ chậm lớn rồi chết. Vậy khi mua lan, ta nên tìm hiểu nguồn gốc xuất xứ của cây lan đó, điều kiện sinh sống mà ta có thể đem lại khi đem về trồng. Không nên vì màu sắc, hình dáng bắt mắt mà mua không đắn đo.

Khi mua một giống lan lạ ta cần biết tên (tên khoa học) hay ít nhất tên bình dân nhưng phổ thông. Tên được nhà cung cấp ghi rõ vào tấm thẻ kèm theo cây (tag). Chúng ta nên cẩn thận ghi chép đầy đủ tên khoa học và một vài tên phổ thông cho dễ tra cứu. Nếu được nên xin nhà vườn cung cấp cho một tài liệu về cách nuôi trồng hoặc trao đổi với họ để biết thêm về cây lan mình muốn mua. Ví dụ

có những cây lan cần ngủ về mùa Đông, nên không cần tưới nước, bón phân trong thời gian này. Làm ngược lại cây lan sẽ chết. Nói nôm na, cây cối cũng như con người cần một số yếu tố để sống như nước, ánh sáng, nhiệt độ, không khí và một số điều kiện để tăng trưởng như phân bón, sự chăm sóc của con người. Tùy từng loại lan, tùy cách trồng mà cung ứng những yếu tố trên cho thích hợp. Cây cần độ ẩm, cần nước nhưng tưới nhiều quá cây bị úng nước, thối rễ và chết. Cây lan xứ nóng, đem về xứ lạnh trồng, nếu không tăng nhiệt độ thích hợp, cây lan sẽ chết. Cây lan cần ánh sáng, cần nắng để tăng trưởng, ra hoa. Nếu để lâu trong chỗ rợp, trong nhà, cây lan sẽ yếu, dễ bị bệnh và không ra hoa.

Đề cứu cây lan khỏi chết

Trừ trường hợp trồng lan để kinh doanh, trồng lan tài tử được coi như một thú tiêu khiển. Nhưng nghề chơi nào cũng lắm công phu đòi hỏi người chơi phải tìm hiểu về kỹ thuật, phương pháp hầu có thể thành công. Người chơi lan cũng vậy. Cần học hỏi, tìm hiểu, trao đổi để thu thập kinh nghiệm cho mình. Tưới nước cho lan, mới nghe tưởng dễ, nhưng 90% cây lan chết vì tưới quá nhiều nước. Không bón phân cây lan chỉ chậm lớn, bón phân không đúng cách, cây lan chết. Để cây lan khỏi chết, người chơi phải cố gắng nhất là trong thời gian đầu học hỏi, tìm hiểu. Sau đó với

kinh nghiệm, mọi việc sẽ dễ dàng hơn.

Tìm hiểu những đặc tính của cây lan trước khi mua. Đối với người mới trồng lan nên mua những cây dễ trồng. Đối với những cây lan lạ nên tìm hiểu thêm những đặc tính riêng biệt của mỗi loại để cung ứng những đòi hỏi thích hợp. Tìm hiểu khả năng của mình có đủ phương tiện hay không. Ví dụ xây nhà kính cho các cây khác vùng khí hậu.

Người nuôi trồng cần tìm hiểu sơ qua cách tưới nước, bón phân, trừ bệnh tật, sâu rầy cho đúng phương pháp. Không nên coi sự chăm sóc cho hoa lan như là một gánh nặng mà bỏ bê hay bất cập khiến cây lan bị chết. Ngược lại nên coi việc chăm sóc cây cối như một thú điền viên, nhàn nhã, tiêu khiển.

Một chồi non mới mọc, một chùm hoa khoe sắc, người trồng phải coi đó như một phần thưởng cho sự cố gắng của mình. Nhìn một đoá hoa dù đơn giản ta sẽ thấy sự kỳ diệu của thiên nhiên. Từ đất cát, cây cối đã cho ta những cánh hoa muôn màu, muôn vẻ làm đẹp cho khắp mọi nơi trên địa cầu.

Từ khi có triệu chứng cho đến khi chết, cây lan có một thời gian khá lâu đủ cho ta cứu chữa kịp thời. Nếu cây không tăng trưởng ta nên để ý đến môi trường, vị trí đặt để cây lan, đủ nắng, thiếu nắng, thừa nắng. Số giờ nắng chiếu trong ngày hay sự chênh lệch nhiệt độ cao-thấp cũng ảnh hưởng đến cây lan có ra hoa hay không. Nếu để lâu

một vị trí mà cây không phát triển ta nên thay đổi để ra chỗ khác. Mầm non và rễ mới xuất hiện cho ta biết cây đã có thể chấp nhận chỗ mới. Lá tự nhiên đổi màu vàng, rũ xuống, rễ thâm đen chỉ còn gân ở giữa, báo hiệu cây lan dư nước vì tưới quá nhiều hay nước không thoát được hoặc đất trồng cần phải thay vì đã mủn thành bùn. Các đầu lá, sau một thời gian bón phân bị khô cháy tức là ta đã bón quá nhiều phân. Cần kiểm soát lại nồng độ của phân hoặc khoảng cách mỗi lần tưới. Ta cũng lưu ý những dấu hiệu trên lá, trên rễ để chẩn đoán bệnh và cứu chữa kịp thời. Xin độc giả xem thêm những bài về "[Mua Lan](#)", "[Tưới Nước Cho Lan](#)", "[Giúp Lan Mọc Rễ](#)"... có đăng trong website này hầu có thể tránh cho hoa lan khỏi chết oan uổng vì sự thiếu sót của mình.

Trên bình diện quốc gia, chính quyền nên có những biện pháp nghiêm minh áp dụng những quy ước quốc tế về bảo vệ hoa lan nhất là đối với những cây đặc hữu, những cây bị đe dọa tuyệt chủng. Ngoài việc bảo vệ môi trường thiên nhiên, bảo vệ hoa lan coi như bảo vệ tài nguyên thiên nhiên mà tạo-hoá đã dành cho mỗi xứ sở. Nếu để nạn buôn lậu hoành hành, nạn khai thác lan bừa bãi, chẳng mấy chốc nguồn lan hiếm quý trong xứ sẽ bị cạn kiệt hay tuyệt chủng.

Nói chung, để tránh cho cây lan khỏi chết chúng ta cần:

- Tìm hiểu đặc tính của cây lan mình muốn mua trồng, không mua tùy hứng.
- Nên trồng những cây dễ trước để có kinh nghiệm.
- Tự xét khả năng của mình về sự chăm sóc, trang trại, và kỹ thuật.
- Áp dụng đúng những điều học hỏi, kinh nghiệm và hướng dẫn chuyên biệt.
- Không tự ái khi tìm hiểu, học hỏi, trao đổi với những người có kinh nghiệm.
- Giữ vệ sinh trang trại, dụng cụ để tránh lây bệnh, vi trùng, virus.
- Nên tự nhủ chơi lan ngoài một thú tiêu khiển còn là một cách tu tâm, dưỡng tính, hòa mình với thiên nhiên, tìm thấy cái đẹp trong trời đất.
- Có thích, có gắn bó, có chăm sóc thì cây lan mới phát triển được.
- Nâng cao cách nuôi trồng, thưởng lãm hoa lan, lên thành một nghệ-thuật.

Mong rằng những ý-kiến thô thiển nêu trên sẽ giúp các bạn mới chơi lan giữ được cây lan khỏe mạnh và phát triển.

Nếu có những cây lan vẫn chết sau một thời gian cố gắng chữa trị, thảng hoặc có những cây lan tự nhiên lặn đùng ra chết, thì đành coi như cái số. Số của cây lan và số của mình, người nuôi trồng!

08-2009

Trần Đức Tạo

Tặng cô gái Điện Biên NTK